

Dedication

This shiur is dedicated to the memory of Rabbi Daniel Moscovitz, z"l, who provided unbelievable encouragement in preparing and publicizing these *ma'amarim*. His efforts in taking every opportunity to spread Chassidus should be a merit for his *neshama* and for all the Jewish People. Moshiach now!

Week One

This *ma'amar* explains the uniqueness of Purim by exploring the deeper meaning of the following verse from the Megillah. This verse is written after the miracle of Purim occurred and the Jews were saved, and explains the reason for the name of the holiday.

Megillas Ester, 9:26

Therefore, they called these days "Purim" due to the lottery [which the wicked Haman threw to decide in which month he would carry out his terrible decree to (G-d forbid) annihilate the Jewish people.]

על כן קראו לימים האלה פורים על שם
הפור וכו'

על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור¹, וע"פ הידוע² ששמו של כל דבר מורה על ענינו, מובן, דזה שקראו לימים האלה פורים על שם הפור הוא לפי שעיקר היו"ט דפורים הוא הגורל (פור הוא הגורל³). וצריך להבין (כמו שמדייק בתו"א ד"ה זה⁴), דלכאורה, הרי לא זה היי [עיקר⁵] הנס.

Chassidus often explains that the name of something is an indicator of its true essence. This stems from the fact that Hashem creates the world through the letters of the Hebrew alef-bais. Not only does a name describe something; it is its source for existence.

If so, how does the idea of a lottery capture the entire essence of the holiday of Purim? The miracle was the salvation of the Jews, not the lottery!

The question gets even stronger when you consider which lottery Purim was named after:

ולהוסיף, דהגורל שהפיל המן (לא רק שלא זה היי הנס, אלא אדרבה) היי חלק מהגזירה [ובלשון המגילה⁶ הפיל פור הוא הגורל להומם ולאבדם], ומזה שימים אלה נקראים בשם פורים על שם הפור, משמע שזה (הגורל) הוא עיקר הנס דפורים, ועד שהנס נקרא על שם זה.

As described in the Megillah, Purim is named for the lottery thrown by **Haman**; not only is the lottery not part of the miracle, it's part of the problem!

If so, why does the Megillah name the celebration of the salvation of the Jews after the lottery thrown by the enemy?

The Rebbe offers a possible explanation:

ולכאורה הי' אפשר לבאר ע"פ מה שאיתא בגמרא⁷ דכשנפל הפור בחודש אדר שמח (המון) שמחה גדולה, אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה, ולא הי' יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד. ועפ"ז הי' אפשר לומר, דזה שימים האלה נקראים על שם הפור הוא לפי שהנס דפורים הי' זה שנפל הפור בחודש אדר, החודש שבו נולד משה מושיען של ישראל.

When Haman used a lottery to determine the month of the decree, it fell on the month of Adar. Haman thought that this was terrific news – the month in which Moshe passed away!

Little did he know, Adar was also the month in which Moshe – the redeemer of Israel – was **born**.

Maybe **this** is the miracle that justifies the name "Purim" – the fact that the Jews had the merit of Moshe's birthday to protect them from the decree of Haman.

אבל ביאור זה עצ"ע, כי מזה שהיו"ט נקרא פורים על שם הפור, משמע, שהשייכות דהנס לפור היא (לא רק לזה שנפל הפור בחודש אדר, אלא גם) לענין הפור עצמו. ואדרבה, עיקר הנס הי' מצד הפור הוא הגורל. דגורל הוא ענין נעלה ביותר, שמזה נמשך הנס. וזה שנפל הגורל על חודש אדר שבו נולד מושיען של ישראל הוא (כמו כל הענינים שהיו בהנס דפורים, שהם) תוצאה מעיקר ענינו, פורים על שם הפור.

However, this explanation is insufficient. The fact that the holiday is called "Purim" implies that we are celebrating the **lottery itself**, not merely one detail of the lottery – the fact that it fell out on the month of Adar.

The actual celebration is the lottery itself because the entire miracle of Purim was a result of the concept represented by a "lottery." This will be the main topic addressed by the *ma'amar*.

(ב) **ויובן** זה ע"פ המבואר בתו"א⁸ דפורים ויום הכפורים שייכים זל"ז⁹. דפירוש יום כפורים הוא כמו פורים [ויתירה מזו, דמזה שיום הכפורים הוא כפורים (בכ"ף הדמיון בלבד), מוכח, שפורים הוא נעלה יותר מיוהכ"פ¹⁰].

In order to understand the significance of Purim, we first explore the connection between Purim and Yom Kippur. In Hebrew, Yom Kippur is called "יום הכפורים", which can be translated as "the day that is like Purim." This implies that:

- Yom Kippur is similar to Purim;
- Purim is superior to Yom Kippur – Yom Kippur is "like" Purim, but not quite Purim.

On the surface, Yom Kippur and Purim couldn't be more opposite – the most serious day of the year and the most joyful day of the year! What is the similarity between them?

ומהשייכות דיוהכ"פ ופורים היא, שבשניהם הו"ע הגורל. דביוהכ"פ הפילו גורל על שני השעירים¹¹, וגם פורים הוא על שם הפור הוא הגורל.

The first similarity between Purim and Yom Kippur is that they both have to do with a lottery:

- On Purim, Haman threw a lottery to decide on the month in which he would carry out his plan;
- On Yom Kippur, lots are cast for two goats to determine their outcome. One goat is brought as a sacrifice in the Temple, and the other goat is sent to the cliff of *Azazel*.

A second similarity:

ועוד ענין בהשייכות דפורים ויוהכ"פ, ששניהם הם למעלה משם הו"י¹². דביוהכ"פ כתיב¹³ לפני הו"י תטהרו, למעלה מהו"י¹⁴. וגם בנוגע לפורים ידוע¹⁵ דהטעם שלא נזכר שם הו"י בכל מגילת אסתר¹⁶ הוא לפי שבפורים הוא גילוי אוא"ס שלמעלה מהו"י.

Chassidus explains that both Purim and Yom Kippur connect the Jews to a level deeper than the aspect of Hashem represented by the four-letter name of *Havaya* (yud-kay-vov-kay). (More on this later.) This is seen in the following points:

- Regarding Yom Kippur it says "לפני הו"י תטהרו" (you will be purified in front of *Havaya*). The word "לפני" (in front of) can also be translated as "higher than." According to the alternate translation, this would read "You will be purified [until you reach a level that is] higher than the name *Havaya*."
- Hashem's name (*Havaya*) is not mentioned in the entire Megillah. In Chassidus, it is explained that this is because the holiday of Purim is holier than the level of Hashem expressed by the name *Havaya* – therefore the name is omitted from the Megillah.

[Ed. note: The second point can be understood from our everyday interactions; the closer we are to someone, the less we refer to them by a name. You don't call your good friend Yankel, "Mr. Cohen" because it implies a relationship that doesn't reflect the closeness you actually have to each other. Similarly, once two people are introduced by name, their conversation can grow to a more personal level where they no longer need to refer to each other by name.]

In order to understand how these two points are connected – the fact that both Purim and Yom Kippur have a lottery and both are higher than the name of *Havaya* – we first explore the deeper significance of a lottery.

וביאור השייכות דשני הענינים בהשוואה דיוהכ"פ ופורים [שבשניהם הו"ע הגורל, וששניהם הם למעלה משם הו"י¹⁷], יובן בהקדים דענין הגורל הוא למעלה מהשכל¹⁸. שהרי גורל הוא (בכלל¹⁹) בשני דברים שוים [וכמו שני השעירים דיוהכ"פ שהיו שוים במראה

ובקומה ובדמים²⁰], דכאשר אחד מהם הוא טוב יותר, אין מקום לגורל, ודוקא כששני הדברים הם שוים, כיון שמצד השכל אי"א להכריע באיזה מהם לבחור, סומכים אז על הגורל שלמעלה מהשכל.

In America, we are very familiar with the concept of a lottery. Millions of people buy tickets, and a winning ticket (a combination of numbers) is drawn to determine the final winner. This process of awarding money is very different than anything else in our society.

Typically, financial gain or loss is determined by supply and demand; if someone is offering something that I want, such as a product or service, I pay them for their service and they gain financially. If there are multiple people providing a similar product or service, I use my intelligence to determine which one I should buy, and consequently who should receive the financial reward. Factors such as price, quality, or service come into play.

A lottery is the exact opposite of this. To equalize all participants, everyone is reduced to a number. No one's numbers are superior in any way to anyone else's. By doing this, we make the possibility of utilizing the tool of intellect **impossible**, therefore allowing for a "random" lottery to take place.

Because of this, Chassidus explains that a lottery transcends reason. This does not mean that a lottery is **better** than reason; rather, it means that a lottery allows us to bypass the ability to apply reason and logic by equalizing all participants. The prerequisite for this to happen is that **all choices must be equal**.

In other words, when all options are equal even **your own intellect** will tell you that, "you might as well flip a coin." Intellect itself will admit that it is of no use when it has nothing to analyze.

We now see the analog for this concept in the spiritual world:

ועד"ז הוא למעלה, דגורל הוא למעלה מהשתלשלות [דחכמה היא ראשית ההשתלשלות, וגורל שהוא למעלה מהחכמה הוא למעלה מהשתלשלות]. ועפ"ז, ההשוואה דפורים ויוהכ"פ, שבשניהם הו"ע הגורל, הוא – גילוי אוא"ס שלמעלה מהשתלשלות.

When Hashem interacts with the world in a way of a "lottery," this transcends the natural order of creation. Creation is constructed in a systematic way and – as seen in the Torah – Hashem deals with the world based on the rules He establishes. This system is bypassed through a lottery.

This also explains the deeper significance of the fact that both Purim and Yom Kippur involve a "lottery;" they both transcend the natural order of creation, *seder histalshelus*.

We are now in a position to understand the relationship between the fact that both Purim and Yom Kippur (1) utilize a lottery and (2) are higher than the name of *Havaya*:

וזהו הקשר דשני הענינים בהשוואה דיוהכ"פ ופורים, שבשניהם הו"ע הגורל ושניהם הם למעלה מהו"י, כי הו"י הוא השתלשלות (יו"ד חכמה ה' בינה וכו'), וזה שיוהכ"פ ופורים הם למעלה מהו"י הוא שהגילוי דיוהכ"פ ודפורים הוא למעלה מהשתלשלות²¹, ענין הגורל.

Each letter in the four-letter name *Havaya* represents an aspect of the way Hashem interacts with the world: the letter *yud* is *chochmah*, the first *hey* is *binah*, etc. Since, as explained above, both Yom Kippur and Purim transcend this natural order of creation, therefore one can say that they are both “higher than the name *Havaya*,” which represents creation.

At this point, we know that both Yom Kippur and Purim transcend the natural order of creation as evidenced by the fact that they utilize a lottery. In order to understand why this ability to transcend the natural order of creation is celebrated as the miracle of Purim, we continue to explore the significance of a lottery.

ג) **והנה ידוע**²² במעלת הגורל, שהוא למעלה (לא רק מהשכל, אלא) גם מהרצון שלמעלה מהשכל. שהרי כשאדם מטיל גורל הוא מחליט דכמו שיפול הגורל כן יהי רצונו. דמזה מוכח שהגורל מגיע בדרגה שלמעלה גם מהרצון, שלכן הרצון הוא כפי הגורל.

In decision-making, a person uses their intellect to determine which option best serves the goal that he is trying to achieve. In order for this to work, a person must define a goal – what he **wants** – before attempting to decide on an option to choose. In Chassidus, this “want” is known as “רצון” (will), and since a person’s will determines the approach that his intellect will take, we say that will is higher than intellect.

Before, we explained that a lottery transcends a person’s intellect. However, a lottery **also** transcends a person’s will. Before a person casts lots he says, “When I flip this coin, I **want** whichever one comes up ‘heads.’” From the fact that the outcome of the lottery influences his will (what he wants), we see that a lottery even transcends “רצון” (will) and reaches the core of the person himself.

We can now understand the analog for this concept in the spiritual world:

ועד"ז הוא למעלה, דענין הגורל הוא בבעל הרצון שלמעלה מרצון.

When Hashem deals with the world in a way of a lottery, our interaction becomes about our essential connection to Him rather than what He wants us to **do**.

We now have a deeper understanding of why it says that both Yom Kippur and Purim are higher than the name *Havaya*:

ועפ"ז יש לומר, שהקשר דשני הענינים בהשוואה דיוהכ"פ ופורים (שבשניהם הוי"ע הגורל וששניהם הם למעלה מהוי"ע) הוא, כי ההתחלה דשם הוי"ע היא הקוץ שעל הוי"ד, שרומז על הרצון שלמעלה מחכמה²³, וזה שיוהכ"פ ופורים הם למעלה מהוי"ע (למעלה גם מהקוץ שעל הוי"ד) הוא שביוהכ"פ ובפורים הוא המשכת וגילוי בחינת בעל הרצון (שלמעלה מרצון)²⁴, ענין גורל.

As explained above, the four letters of the name *Havaya* represent different levels within the order of creation. Chassidus explains that in addition to the *yud* representing *chochmah* (wisdom), the “thorn”

on top of the *yud* represents *ratzon*, will. Therefore, when we say that both Yom Kippur and Purim transcend the name of *Havaya*, it also means that they transcend the expressed "will" of Hashem and allow us to access Hashem Himself.

In the next section, we will apply this concept to the actual function of Yom Kippur – forgiveness for our sins. Or, in other words, forgiveness for transgressing the **will** of Hashem.

ד) ועפ"ז יש לבאר הקשר דשני הפירושים ביום הכפורים – שביום זה מתכפרים כל העניינים הבלתי רצויים (כפורים כפשוטו), ושיום זה הוא כמו פורים (שהדמיון דיוהכ"פ לפורים הוא שביוהכ"פ הפילו גורל, כמו פורים על שם הפור הוא הגורל) – כי שלימות הכפרה על העניינים שעשו היפך הרצון דתומ"צ הוא כשהמשכת הכפרה היא מאוא"ס בעל הרצון (שלמעלה מהרצון דתומ"צ)²⁵.

We're now able to understand the connection between the fact that Yom Kippur, like Purim, has a lottery and the overall accomplishment of Yom Kippur; atonement for transgressing the will of Hashem.

True atonement means that any negative actions that a person took that create a barrier between him and Hashem are erased.

Hashem has decided that he **wants** us to follow the Torah. Therefore, the way that he deals with the world mirrors this desire; if we follow the Torah, we're dealt with favorably and maintain a close relationship to Hashem. The opposite is also true. If so, what place is there to achieve atonement if our relationship is based on whether or not we're fulfilling his will?

On Yom Kippur we establish a deeper relationship with Hashem that is beyond what He said He wants from us. Our relationship becomes about the essential connection between us rather than the external things that we do, and is therefore able to mend any blemishes in our relationship. This is why reaching a level deeper than Hashem's will for creation (above *Havaya*) enables us to achieve atonement.

We now see why Yom Kippur can also be translated as "a day like Purim" in two different aspects:

וזהו הקשר דשני הפירושים ביום כפורים, דזה שיוהכ"פ הוא כמו פורים על שם הפור הוא הגורל, היינו שגם ביוהכ"פ הוא ההמשכה מבעל הרצון (דוגמת ההמשכה דפורים), הוא טעם וביאור על זה שהוא יום כפורים כפשוטו, שבו מתכפרים העניינים הבלתי רצויים.

First of all, it is a day "like **Purim**" (read, "equal to Purim") because, like Purim, it connects us to Hashem in a way that is even higher than His will. This is what enables us to achieve atonement.

Alternatively, this can also be interpreted as "a day that is **like** [but not quite as good as] Purim" (Purim is the ultimate benchmark to which everything else is compared), implying that Purim is superior. In which way is Purim superior to Yom Kippur?

וזהו מה שהכפרה דפורים היא נעלית יותר מהכפרה דיוהכ"פ²⁶, דיוהכ"פ אינו מכפר אלא עם התשובה²⁷ והכפרה שהיתה לכל היהודים בימי הפורים ה"ז יום שמחה²⁸, כי עיקר ענין הגורל (המשכת בחינת בעל הרצון) הוא בימי הפורים, דהימים עצמם נקראים בשם פורים על שם הפור, ולכן, הכפרה שהיתה בימי הפורים אין בה הגבלות²⁹, ויום הכפורים הוא כפורים³⁰ בכ"ף הדמיון בלבד, ואין יוהכ"פ מכפר אלא עם התשובה.

Yom Kippur is not an "automatic pass" to achieve atonement; one must practically resolve to change his ways and "return to Hashem" in order to mend the relationship. In other words, Yom Kippur is conditional and dependent on *teshuvah*.

On the other hand, Purim is a day of joy and is **not** dependent on *teshuvah*. The day of Purim itself allows us to achieve a closeness to Hashem that is beyond all limitations and transcends Hashem's expressed will.

This is why Purim is superior to Yom Kippur; it allows us to connect to Hashem in the deepest way without any limitations.

According to what we have learned so far, the idea of a lottery – in a spiritual sense – enables us to achieve a tremendous connection with Hashem that transcends all limitations. The explanation is quite "logical" for why a lottery achieves such a deep connection; if so, why was it such a miracle that the Jews were saved by a lottery? Shouldn't creating such a deep connection with Hashem **automatically** have positive results for the Jews?

In order to answer this question (the fundamental question of our *ma'amar*), we first need to understand why Haman would think of using such a powerful **positive** tool for the Jews as a technique to destroy (G-d forbid) the Jewish people!

ה) **וצריך** להבין, דלפי הנ"ל שע"י הפור הוא הגורל הוא המשכת אוא"ס בעל הרצון, שע"י נתכפרו כל הענינים הבלתי רצויים, מה היתה סברתו של המן הרשע (שקטרג על היהודים)³¹ להפיל פור הוא הגורל.

First Question: If a spiritual "lottery" enables the Jews to connect to Hashem in such a deep way that it transcends any transgressions that we might have, why in the world would Haman use a lottery as a tool to **destroy** the Jewish people? What misconception did he have that led him to this conclusion?

גם צריך להבין מ"ש על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור, דהפור (בה"א הידיעה) קאי על הפור שנאמר לפני"ז היינו הפור שהפיל המן, והרי הפור שהפיל המן הי' ענין בלתי רצוי ולמה נקראים ימים האלה פורים על שם פור זה.

Second Question: Why are we naming the entire holiday of Purim after the specific lottery that the wicked Haman used in his attempt to destroy the Jews? Shouldn't the name of a holiday be about something positive?

We start out by addressing the first question; why did Haman use the lottery – which erases the sins of the Jews – as a tool to destroy them?

ונקודת הביאור בזה, שמצד הדרגא דהשתלשלות, כיון שבדרגא זו מעשה התחתונים תופס מקום, עיקר ההשפעה היא לישראל, לפי שישראל הם מקיימים תומ"צ, ואפילו אלו שהם היפך צדיקים הם מלאים מצוות כרמון³². וכמ"ש³³ השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל, שמצד בחינת שמים [שמים הוא שם מים³⁴, ומים הוא חכמה ראשית ההשתלשלות], נשפעים הברכות לישראל³⁵.

Mitzvos are unbelievably powerful. So powerful, in fact, that from any perspective within the order of creation, the performance of mitzvos is such a merit that judgment is automatically tilted in favor of the Jews, even for those Jews who may not be outwardly the most observant (they are **still** full of mitzvos).

וכיון שגם המן הרשע ידע שלאחרי כל הקטרוגים שקטרג על ישראל אין שום דמיון בינו ובין ישראל [שלכן, מצד הדרגא דהשתלשלות אין שייך שהמן הרשע ינצח ח"ו את ישראל שגם הפחותים שבהם מלאים מצוות כרמון], לכן הפיל פור הוא הגורל, דכיון שבהדרגא דלמעלה מהשתלשלות (גורל) אין מעשה התחתונים תופס מקום, והכל שוים שם, כחשיכה כאורה³⁶, לכן חשב שמצד דרגת הגורל שלמעלה מהשתלשלות יש מקום שהוא ינצח ח"ו את ישראל.

Haman wasn't clueless. He knew how powerful mitzvos are, and he knew that he didn't stand a chance of beating the Jews if mitzvos came into play. Regardless of which negative aspect of the Jews he would focus on, the mitzvos would always win.

Haman knew full well that casting lots would cause Hashem to deal with the world in a way that transcends His expressed will and therefore erase the sins of the Jews, but he strategically decided that it was worth it because it would **also "erase" the mitzvos of the Jews**. Since he knew he didn't stand a chance if mitzvos came into play, he cast lots to take mitzvos out of the picture, figuring that this at least put him and the Jews on equal footing – which gives him a chance to execute his evil plan.

Next week, we'll discover why he was wrong.

Week Two

Summary of the Previous Sections

The question the Rebbe has asked in this *ma'amar* is as follows:

What is the reason that the holiday is called Purim (lottery)? First of all, the focus of the holiday is the fact that the Jews were **saved**, not the fact that there was a **lottery**. Second of all, the lottery was made by Haman as a part of his plan to destroy (G-d forbid) the Jews. Why would we name our holiday after part of the enemy's plan?

In order to understand why the holiday is called Purim, the Rebbe explained the significance of a lottery:

From a mundane perspective:

The unique quality of a lottery is that it goes beyond intellect. For example, if you don't have any facts that can help you make a decision, you flip a coin. In other words, when intellect can't offer an answer, a lottery can. Furthermore, not only does it go beyond what you **know**; it goes beyond what you **want**. The outcome of the lottery creates a desire for the winning item; you **want** whatever comes up as "tails."

From a spiritual perspective:

Using the spiritual equivalent of a lottery helps us connect to Hashem based on who we **are** rather than what we **do**. When we have actions that Hashem can "assess" with His "intellect," we may not always merit a good rating. However, when we can access Hashem's essential love for us, this creates the connection that is beyond our everyday actions. These are the spiritual mechanics behind Yom Kippur (and the reason why the Yom Kippur service includes a lottery); we beg Hashem to connect to us because we're His children, not because we behave well.

Purim's spiritual lottery even surpasses the "lottery" of Yom Kippur; while on Yom Kippur one needs to repent in addition to the observance of the day itself, on Purim the joy of the celebration **alone** creates a "lottery" connection between Hashem and the Jews in which they receive atonement for their shortcomings.

Haman's Plan

Even though Haman knew that throwing a lottery would give the Jews atonement for their sins, he made a strategic tradeoff.

Haman knew that mitzvos – in any quantity – are so powerful that he doesn't stand a chance of destroying the Jewish people if they have mitzvos on their side. Therefore, Haman threw a lottery to ask Hashem to deal with the Jews without regard for what they do – without even considering their mitzvos! Since he (or so he thought) would then be on equal footing with the Jews, he would have a chance to defeat them. This week, we learn why he was wrong.

First, the Rebbe explores a parallel between the concepts we discussed above and the significance of Achashverosh:

ו) ויש לקשר זה עם המבואר במק"א³⁷ בענין אחשורוש, דאחשורוש הוא אחש ורוש³⁸. חש הוא מלשון שתיקה [כדאיתא בגמרא³⁹ מאי חשמל כו' עתים חשות עתים ממללות], והשתיקה דחש היא למעלה מדיבור⁴⁰, ע"ד מלה בסלע שתיקותא בתרי⁴¹. דשרש הדיבור הוא בחכמה⁴², ושתיקה היא בכתר שלמעלה מהחכמה, כמארז"ל⁴³ סיג לחכמה שתיקה⁴⁴, דסיג לחכמה (סיג מלשון גדר ומקיף) הוא הכתר שלמעלה מהחכמה.

In Torah Or, the Alter Rebbe interprets the name Achashverosh as "אחש ורוש" (I will be silent and bitter).

Silence (ש) is superior to speech, as speech is rooted in *chochmah* and silence is from *keser*. This is why it says in Pirkei Avos that, "סיג לחכמה שתיקה" (silence creates a fence around wisdom); in order to "guard" *chochmah*, you must use something superior to *chochmah*. Silence can accomplish this, because *keser* is superior to *chochmah*.

From here we see the parallel to the overall theme of Purim. Just as a lottery is above logic (and *seder histalshelus*, as explained above), Achashverosh is also connected to the level of *keser*, which is above *seder histalshelus*.

We also see this parallel in the way the Midrash interprets the name Achashverosh:

ויש לקשר זה עם מה דאיתא במדרש⁴⁵ שאחשורוש זה הקב"ה שאחרית וראשית שלו⁴⁶, כי כתר הוא (בכלל) אור הסובב שלמעלה מהשתלשלות, דאור הסובב כולל אחרית וראשית בשה, אחרית וראשית שלו⁴⁷.

The Midrash interprets Achashverosh as referring to Hashem, "שאחרית וראשית שלו" (both the end and the beginning are His). This also fits with our explanation above:

- Within the order of creation (*seder histalshelus*), we have the dimensions of time and space. Whether you're referring to time or space, the end **cannot** be in the same place as the beginning. The fact that the beginning and end are different is what **creates** the dimensions of time and space.
- Above the limits of creation, the limitations of time and space – which are creations of Hashem – do not apply. That's why we say that both the end and the beginning are Hashem's; He is not bound by the limitations of time and space.

Again, we see the parallel with our earlier explanations; the Midrash explains that Achashverosh (who signed the decree against the Jews) represents a level that is beyond *seder histalshelus*, which continues the theme of Purim that the *ma'amar* has established; Purim is a day that is beyond *seder histalshelus*.

The Rebbe now introduces a third explanation of Achashverosh, which seems to contradict our theme:

וצריך להבין, דבגמרא⁴⁸ איתא דאחשורוש הוא על שם שהושחרו פניהם של ישראל בימיו, ואיך זה מתאים עם הפירוש שאחשורוש הוא מי שאחרית וראשית שלו.

The Gemara in Megillah that he was named Achashverosh because, “ שהושחרו פניהם של ישראל ” (he darkened the face of the Jews in his days). This explanation seems quite negative; how does this fit with our previous explanation that Achashverosh is referring to the way that Hashem interacts with the world beyond the limits of creation?

והענין הוא, דהיא הנותנת. דכיון שמצד הסובב שלמעלה מהשתלשלות אור וחושך שוים לפניו (כנ"ל סעיף ה), לכן, מבחי' השתיקה (חש דאחשורוש) שלמעלה מדיבור נשתלשל (ע"י ריבוי צמצומים וכו') השתיקה שלמטה מדיבור⁴⁹, שהאלקות הוא בהעלם (העלם כפשוטו שלמטה מגילוי), ועד להשתיקה דכרחל לפני גוזזי נאלמה⁵⁰, דלא רק שהאלקות אינו מאיר בגילוי אלא שגם הקליפה מסתרת על האלקות, קליפת נוגה שנקראת חש⁵¹, ועד שמתחברת עם גקה"ט, רוש⁵².

In truth, not only are the fact that “Achashverosh” is above *seder histalshelus* and the fact that he “darkened the faces of the Jews” not **opposites**, one is a **direct result** of the other.

Above, the *ma'amar* referenced the explanation of the Alter Rebbe that Achashverosh represents a silence which is superior to speech. The truth is that **positive** silence is superior to speech; it's a true sign of wisdom when a person knows when to be silent. However, when a person **should** speak, but does not, this is called **negative** silence.

Since the level of “Achashverosh” is above the limits of creation, it also equally tolerates the opposites of positive and negative. Therefore, “אחש” (I will be silent) can cause both **positive** silence and **negative** silence.

Spiritually, “silence” can either represent a revelation of G-dliness that is above the worlds (like a sound so high you can't hear it with human ears, which sounds to us like silence), or the complete concealment of G-dliness within the world (no sound at all). Therefore, it can be true that Achashverosh is above the limits of creation (the end and the beginning [simultaneously] belong to Him), and that he causes negative practical impacts for the Jews (he darkened the faces of the Jews in his day).

This can also be seen in a fourth explanation for the name Achashverosh:

- “חש” (silence) refers to *kelipas nogah*, the aspect of creation that neither actively shows independence from Hashem nor actively acknowledges His presence. It remains “silent.”
- “רוש” (bitter) refers to the *gimmel kelipas hatameius*, the aspect of creation that actively opposes the unity of Hashem.

Again, we see from this explanation that the negative level of "Achashverosh" can result in the ultimate "contradiction" to Hashem, a rejection of his presence and a proclamation of self.

[Ed note: The "silence" in the fourth explanation for Achashverosh is different from the previous ones. Whereas before "silence" implied holiness, this "silence" merely implies the lack of contradiction to holiness.]

To summarize, the ma'amar asked:

How there can be both positive and negative explanations of the name "Achashverosh?"

The answer was:

Since beyond the limits of creation opposites can be tolerated, and Achashverosh is beyond creation, his name can therefore have opposing explanations.

We now understand that the very presence of Achashverosh put the world in a state where it would be dealt with beyond the limits of creation. If this is true, Haman must have assumed that the Jews were vulnerable since they are not being judged by their deeds – which removes the merit of mitzvos from the equation. If so, why did Haman need to throw a lottery at all – doesn't a lottery achieve the same thing as "Achashverosh"?

ז) ויש לומר, דהטעם על זה שהמן הפיל פור בכדי להגיע לבחינת הגורל שלמעלה מהשתלשלות, אף שאז [בימי אחשוורוש, גם קודם שהפיל פור] היתה ההנהגה מצד למעלה מהשתלשלות, הוא, לפי שבחינת הגורל הוא למעלה יותר גם מבחי' אחשוורוש מי שאחרית וראשית שלו.

Even though the level of "Achashverosh" is similar to the level of a "lottery," a lottery reaches **even higher** than "מי שאחרית וראשית שלו" (He whom the end and beginning are His).

והענין הוא, דמזה עצמו שנקרא בשם אחשוורוש מי שאחרית וראשית שלו, מוכח, שגם לגבי ישנם הענינים דאחרית וראשית, אלא שהם שוין לגבי.

When we say that "both the end and the beginning are His," we're implying that this level of G-dliness has a perspective on creation that there is an end (inferior) and a beginning (superior), but nonetheless, they are considered equal before Him.

Parenthetically, the Rebbe shows us how this is represented in the Megillah:

[ולהעיר ממ"ש⁵³ עשה משתה לכל שריו ועבדיו ואח"כ לכל העם הנמצאים בשושן, ומבואר בלקו"ת⁵⁴ שהגילוי שהי' לכל העם הי' למטה במדריגה מהגילוי שהי' לשריו ועבדיו.

ולחוסוף, שגם בהגילוי שהי' לכל העם היו כו"כ חילוקי דרגות, הראוי לחצר לחצר הראוי לגינה לגינה הראוי לביתן לביתן⁵⁵.

In the Megillah, it says that "Achashverosh made a feast for all his princes and his servants." Two verses later it says, "And when these days were over, the king made [a feast] for all the people..." This shows that the feast for the princes and servants was different than the feast for the rest of the people. Furthermore, the Gemara explains that the "rest of the people" were seated according to their importance; those worthy of the garden sat in the garden, etc.

This indicates that the "feast" (revelation) that comes from "Achashverosh" (a level beyond creation) still recognizes the various levels within creation. How can that be?

ויש לומר, שמצד בחי' השתלשלות, הגילוי הוא רק לשרים ועבדים, וזה שהי' הגילוי גם לכל העם (ועד לאלה שראויים רק לחצר) הוא לפי שהגילוי הי' מבחי' אחשוורוש שאחרית וראשית שלו. ומ"מ הגילוי להעם הי' למטה מהגילוי לשריו ועבדיו (וגם בהגילוי להעם היו כמה דרגות), כי זה שאחרית וראשית שלו הוא שלגבי' אחרית וראשית הם בשוה, אבל בנוגע להגילוי שלו בעולמות, בעולמות העליונים (ראשית) הוא בגילוי יותר מבעולמות התחתונים (אחרית).⁵⁶

According to the standard rules of creation, the higher levels of creation (the princes and servants) were worthy of receiving the revelation, but the lower levels of creation (the "rest of the nation") was not. The reason why they received it **anyway** is because the level of Achashverosh is above creation, and can therefore disregard their unworthiness and give it to them anyway. However, the revelation to the rest of the nation was **inferior** to the revelation to the princes and slaves. This shows the dual nature of "Achashverosh"; on one hand it **gives** to all levels within creation (even ones that don't deserve it), but the revelation is given to each level **differently**.

We now return to our main topic; explaining why Haman threw a lottery even though the world was already in a state of "Achashverosh."

The level of "Achashverosh" recognizes both the end and the beginning, but treats them equally. A lottery is even higher:

משא"כ בבחינת הגורל אין מלכתחילה הענין דראשית ואחרית, כמובן מזה שהגורל הוא (בכלל) בשני דברים שוים (כנ"ל סעיף ב).

We see from the fact that a lottery (in its purest expression) is between two **equal** things that a lottery doesn't recognize the differences between "end" (lower) and "beginning" (higher) **at all**.

We can now begin to understand why Haman needed to add the "lottery" to existing state of "Achashverosh" in order to try to challenge the Jews:

וכמו שהוא בנוגע להעניינים דראשית ואחרית (מעלה ומטה), עדי"ז הוא בנוגע לקדושה וסט"א, שמצד הדרגא דאחשוורוש יש חילוק בין קדושה לסט"א, אלא שמצד הרוממות שלו אין זה תופס מקום (כ"כ), ולכן אפשר להיות יניקה גם לסט"א [חש דק"נ ורוש דגקה"ט]⁵⁷, ועד שתהי' התגברות הסט"א על הקדושה – הושחרו פניהם של ישראל⁵⁷ [וי"ל ע"ד שממית בידיים תתפש והיא בהיכלי מלך⁵⁸ (אף שהיא מלכלכת את ההיכל), כי מצד רוממותו של המלך אינו נותן לב להקפיד לגרשה]⁵⁹, אבל לא להשמידם ח"ו.

Since "Achashverosh" is beyond the limits of creation, it allows for the opposite of holiness to win "individual battles" over the holiness by treating them "equally." However, since this level still **recognizes** the limits of creation, it still recognizes the superiority of *kedusha* over *kelipah*, and never allows *kelipah* to "win the war" against holiness.

In other words, when Hashem interacts with the world from the perspective of "Achashverosh," He allows for existence of *kelipos*, and allows them to make life difficult for the Jews, but will not let the Jews be (G-d forbid) destroyed. They are *almost* treated as equals... but not quite. The Jews still have an advantage.

[The Rebbe, based on a verse from Mishlei, brings the analogy of a spider. The spider, the most hated of all creepy animals, hangs on the king's walls by its hands and makes a mess (with its web), but the king doesn't bother to throw it out. The king is so exalted that he doesn't bother himself with such trivialities.

The analog is that Hashem "recognizes" the unholiness of *kelipos*, but doesn't "trouble Himself" with such trivial things.]

Haman knew that the "Achashverosh" state of the world wouldn't give him a chance to carry out his plan, so he needed something more. He needed a lottery!

וכשביקש המן להשמיד את כל היהודים (ח"ו היל"ת) הפיל פור הוא הגורל⁶⁰, דכיון שבבחינת הגורל אין מלכתחילה חילוק בין קדושה לסט"א [ובפרט לפי המבואר לעיל (סעיף ג' ודי') שהגורל הוא לא רק למעלה מהשתלשלות אלא למעלה גם מהרצון דתומ"צ], לכן חשב שע"ז יוכל ח"ו להפיק את זממו.

Since on the level of a lottery everything is **completely equal**, Haman thought that he, the evil one, would be able to stand a chance against the Jews! By throwing a lottery, he planned to reach beyond Achashverosh (*kesser, ratzon*) and reach Hashem himself – a level where **nothing** that creation does could have **any** relative merit before Him. (Or so he thought...)

In order to explain why Haman was wrong, the *ma'amar* first explains the comparison between a lottery and the capacity for free choice.

[Ed. note: Before starting this section, it's important to understand the difference between what Chassidus calls "בחירה חפשית" (free choice) and what we commonly think of as free choice. The way we think of the "free" in free choice is that, "No one will tell me what to choose." We live in a "free" society where the individual can choose to do what he wants. This individual freedom to exercise choice is not what Chassidus is referring to.

Whereas the "free" in common free choice means "free from other people," Chassidus explains true free choice as "a pure expression of the human capacity for choice, free from interference from other human abilities, such as will or logic." Just like a person is given the ability to make a rational decision based on pros and cons, a person is given the ability to choose a "random" outcome when there are no available parameters or preferences to consider. If we didn't have this ability, we would be unable to choose when faced with two equal options; we wouldn't know what to do. Choosing between two equal things is the purest expression of this ability.]

ח) והנה כמו שגורל הוא למעלה מהשכל ולמעלה גם מהרצון, עדיין הוא בנוגע לבחירה שהוא למעלה משכל ולמעלה גם מרצון. דכאשר שכלו מחייב שדבר זה ראוי לבחור בו, וגם כשהוא רוצה באיזה דבר (רצון שלמעלה מהשכל), הרי הוא מוכרח בזה ואין זה בחירה חפשית, ואמיתית ענין הבחירה הוא כשהבחירה שלו היא לא מצד השכל וגם לא מצד הרצון⁶¹, אלא שכך בוחר בבחירתו החפשית.

Just like a lottery, free choice is also beyond the limits of logic and will. When someone "chooses" something based on logical parameters, or personal preferences (will), he is using his ability to think or want to make the choice. True free choice – the purest expression of the human ability to choose – is specifically when he chooses between two equal things. That's the only way that a choice expresses the person himself.

However, choice and a lottery are not identical:

והחילוק בין גורל ובחירה הוא, דכשאדם עושה גורל ומחליט דכמו שיפול הגורל כן יהי רצונו, הרצון שלו הוא לא מצד האדם אלא מפני שכן נפל הגורל, ובחירה היא שהאדם הוא הבוחר. ומזה מובן, דבחירה היא למעלה מגורל. דגורל הוא הדרגה בנפש שהיא מוגדרת ומוכרחת בזה ששני הדברים הם שוים לגבה, וענין הבחירה הוא שאינו מוגדר ומוכרח באיזה דברים, כולל דברים שוים לגבי, וביכלתו לבחור במה שירצה.

The difference between them is where they originate from:

- When a person makes a lottery, he decides that he wants his will to be determined by something **external** – the outcome of the lottery.
- When someone makes a choice, the person **himself** chooses and is not influenced by any external factor.

We see from here that the person's connection to the final option is deeper and more personal when it's a result of his own choice rather than a lottery. If we rank these by how connected they are to the person himself, choice is **superior** to a lottery.

Spiritually, a "lottery" connection from the soul is limited in the fact that it **must** treat all options equally. That's the only way a lottery works – the lots need to be equal, and are therefore treated equally. (A weighed coin that comes up heads more than tails is not a real lottery.)

Choice, on the other hand, can consider two equal options and choose a preference anyway, **despite the fact that they are equal**. This shows that choice is not subject to the same limitations as a lottery – it can consider everything as equal and simultaneously treat them unequally. In other words, since choice comes from the person himself, it can assign the deepest personal subjective preference to a single option despite the objective equality of all options.

In truth, we see that the capacity for choice also contains within it concept of a "lottery":

ויש לומר, דבבחירה ישנם שני הענינים. הדרגא דנפש שלמעלה משכל שלגבה שני הדברים הם בשוה – דרגת הגורל, וזה שהוא בוחר כמו שרוצה (הגם ששני הדברים הם שוים (לגבי)) הוא בא מעצם הנפש.

Choice has within it the perspective of a "lottery." Just like a lottery reduces every option to a single "ticket", which is equal to every other option, choice does not look at options from a logical perspective. Rather, everything is equal in the eyes of "choice" – everything is just an option. (The fact that someone can utilize their logic to make a choice can **inform** the choice, but the choice itself still only sees "options".)

In addition, choice also includes the ability to choose a personal preference **despite** all options being equal. This is the ability that a person has to express **his own choice** as an expression of his own essence. The person chooses the option because of **who he is**, not facts he has learned or preferences he has adopted. This comes from the deepest part of the person.

ע"י הבחירה, ההמשכה מהעצם להדרגא דגורל (הדרגא שלגבה שני הדברים הם בשוה), גם הגורל (הגם שמצד עצמו אפשר להיות בשני האופנים) הוא כפי הבחירה. וע"ד מ"ש⁶² אתה תומיך גורלי, שהקב"ה תומך את הגורל שיהי" כפי בחירת העצמות. וזהו מ"ש⁶³ יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב גוי, דביעקב כתיב⁶⁴ יעקב חבל נחלתו ותרגם אונקלוס יעקב עדב אחסנת"י דעדב הוא גורל⁶⁵, וענין יבחר גוי את גאון יעקב הוא⁶⁶, שגם בדרגת הגורל שלמעלה מהשתלשלות שהכל שוים שם, הבחירה היא בישראל דוקא.

Since choice contains within it both the aspect of choice **and** the aspect of a lottery, it is able to form a "spiritual bridge" between the two, causing the outcome of the lottery to be determined by choice. (Of course, this is only possible when we're talking about Hashem. People can't determine the outcome of

lotteries without cheating.) Even though that hypothetically the spiritual “lottery” has many possible winners, Hashem’s choice (which is higher than a lottery) determines the outcome of the lottery.

The *ma’amar* brings two verses that support this:

1. “אתה תומיך גורלי” (You guide my destiny (גורלי); alternately, you guide my lottery (גורלי)) Hashem is so far superior to creation that everything – no matter how great or small – would be considered as equal before Him – like a lottery. Nonetheless, Hashem “guides” our “lottery” to have a relationship with us that is deeper than creation because He has **chosen** to do so.
2. “יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב” (He shall choose our inheritance for us, the pride of Ya’akov)
Ya’akov is referred to as “יעקב חבל נחלתו” (the portion of Hashem’s inheritance). Onkelos translates this as “Ya’akov is the **lottery** of His inheritance.” Since Ya’akov is connected to the idea of a lottery, and Hashem is **choosing** his inheritance, this represents how Hashem determines the outcome of the lottery (all creation being equal in His eyes) through His choice (His desire for the Jewish people).

We’re now able to understand Haman’s critical mistake in assuming that he would be able to (G-d forbid) destroy the Jewish people by having Hashem interact with the world in the way of a lottery, which in turn answers the main question of this *ma’amar*:

Why is the holiday called “Purim” after the lottery that Haman made to determine in which month he should attempt to carry out his evil plan?

ט) וזהו על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור, שנפילת הגורל למעלה היתה כפי כוונת ובחירת העצמות, דהגם שאח עשו ליעקב מ”מ ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי⁶⁷.

Haman’s mistake was that he didn’t understand the difference between a human lottery and Hashem’s “lottery.”

In a human lottery, all options are equalized in order to make the lottery truly “random.” If this was how Hashem’s lottery worked, Haman’s plan would have made sense; by throwing a lottery, it would make the Jews have no more “supernal favoritism” than the evil Haman, so the outcome would be left up to nature. Without reward and punishment (logic) based on what Hashem wants from us (will), no one would have an unfair advantage (lottery).

In Hashem’s lottery, His **choice** – Hashem’s ultimate desire that originates in His essence – determines the outcome of the lottery. Since Hashem **chooses** the Jewish people, this impacts the outcome of the lottery – the Jews always win. This is why he says that, “Even though Ya’akov and Eisav are brothers [equal – lottery], I love Ya’akov and despise Eisav.” Meaning, even though it’s not possible that any of our actions, qualities, or other factors would differentiate us from Eisav when viewed from the

perspective beyond creation, Hashem has an **essential preference** for the Jews that causes His love to be selective nonetheless.

Obviously, however, Hashem does not always deal with the world based on His deepest essential preference for the Jews; there are times when the Jews suffer at the hands of Eisav. What did the Jews do at the time of Purim to bring about this closeness to Hashem that resulted in such a revelation?

דע"י המס"נ דישראל במשך כל השנה⁶⁸, דענין המס"נ הוא מעצם הנשמה, היינו מצד הבחירה דעצם הנשמה בהעצמות⁶⁹, עייז נמשך ונתגלה בחירת העצמות בישראל, ועייז, גם הגורל דלמעלה הי' שליהודים יהי אורה ושמחה וששון ויקר⁷⁰, ואת המן ואת בניו יתלו על העץ⁷¹.

Even though the Jews were in life-threatening danger – and could have escaped it by abandoning Judaism – they actively strengthened their faith in Hashem and publicly displayed their commitment to the Torah. By risking their lives to stay true to Judaism, they effectively said, “We don’t care about the relative benefits (intellect) of what we do or don’t do, and it’s not about what we want (will). We **choose** Hashem, **because that’s who we are.**”

By bringing out their essential connection to Hashem, this awakened Hashem’s essential connection to the Jews. Instead of considering Haman and the Jews as equals (Ya’akov and Eisav are brothers), the Jews were saved and Haman and his sons were hanged (I love Ya’akov and despise Eisav).

But why do we need to specifically celebrate the lottery that Haman made? We could just celebrate the fact that Hashem loves the Jews – why focus on Haman’s lottery?

ומדייק הכתוב הפור בה"א הידיעה שקאי על הפור שהפיל המן (כנ"ל סעיף ה), כי עיי הנס דפורים נתגלה שגם הפור שהפיל המן הי' מלכתחילה בשביל הגילוי דבחירת העצמות בישראל.

The miracle of Purim was **not** that Haman threw an evil lottery (which was actually bad), and nevertheless Hashem saved us from the evil lottery. On Purim, we discovered that the entire purpose of the lottery was to reveal the fact that Hashem loves us because **who we are**, not because of **what we do**. This explains why Haman initially thought that Adar means bad news for the Jews (Moshe’s yartzeit), and didn’t realize that it was in favor of the Jews (Moshe’s birthday)!

וזה שנפל הפור בחודש אדר, החודש שבו נולד מושיען של ישראל, כי נפילת הפור מלכתחילה היתה בכדי שיתגלה שגם הפור עצמו, אף שיש בו מקום לשני הצדדים [ויתירה מזה שבחיזוניות הי' נראה שהפור הוא לטובתו של המן ועד שהיתה הגזירה], הפנימיות של הפור הי' גם מלכתחילה כפי בחירת העצמות, ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי.

The entire purpose of the lottery was to show that even though everything can **seem** equal (or worse than equal, given the fact that the Jews were the victim of the terrible decree), the **truth** is that even the lottery was driven by Hashem’s deepest desire, His essential love for the Jews.

We can also see this concept reflected in the gallows that Haman prepared for Mordechai:

ועד"ז הוא בנוגע להעץ אשר הכין לו⁷², לו לעצמו⁷³, דהטעם שעשה עץ גבוה חמישים אמה הוא⁷⁴ כי רצה להגיע לשער הנו"ן שלמעלה מהשתלשלות ששם הוא כחשיכה כאורה, והנס דפורים הי' שגם מצד הדרגא דלמעלה מהשתלשלות (גורל, שער הנו"ן) תלו את המן על העץ, ואז נתגלה שגם זה שהכין העץ מלכתחילה הי' לו, לעצמו.

When Haman threw a lottery he **thought** he was becoming equal to the Jews but **actually** revealed Hashem's essential love for the Jews. Similarly, Haman thought he was preparing the gallows for Mordechai, but actually prepared them for himself.

Haman thought a lottery would reach a level where everything is equal before Hashem. Similarly, he made the gallows 50 *amos* high to represent the "50th Gate" which is beyond creation – where everything is equal before Hashem. This is hinted to in the fact that it says "העץ אשר הכין לו" (the gallows that he prepared for **him** [Mordechai]). Whereas Haman thought it was for Mordechai, it was actually for **him**(self)!

The miracle of Purim showed that, even beyond creation – where nothing that we **do** can make a difference – Hashem has an essential love for the Jews.

וזהו ענין פורים, שבימי הפורים בכל שנה ושנה, נמשך שגם בדרגת הפור שלמעלה מהשתלשלות יהי' יבחר לנו את נחלתינו את גאון יעקב גוי' ומחה אמחה את זכר עמלק גו'¹⁷⁵, בגאולה השלימה בקרוב ממש.

This is what Purim is all about. We celebrate the fact that Hashem has a deep, essential love for the Jews that is beyond any limits of creation. Regardless of what we might see right now, we will soon see, with the coming of Moshiach, how these challenges express Hashem's true love for the Jewish people and our essential connection to Him beyond anything we do. Hashem loves us because of **who we are**.

Recognizing that love – and reciprocating that love – leads to the tremendous joy of Purim and inspires a renewed commitment to Hashem's Torah and mitzvos.

*****

Notes

- * (יצא לאור בקונטרס פורים – תנש"א", לקראת ימי הפורים הבעל"ט . . יא אדר, שנת ה'תנש"א.)
- אמירת מאמר זה – "המאמר השני * שנאמר בהתוועדות דפורים בשנה ההיא" – "היתה קשורה, כנראה, עם המאורעות שאירעו בתקופה ההיא עד למפלתו של המושל דמדינה ההיא שהי' צורר ישראל, כפי שהבינו בשעתו מהסיפור שסיפר כ"ק אדמו"ר שליטי"א** – כהקדמה ובסמיכות לאמירת מאמר זה – ע"ד הוראת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) ני"ע בתקופת המהפיכה לאחרי מפלתו של הקיסר."
- 1 (אסתר ט, כו.)
- 2 (ראה שעהיוה"א פ"א. תשובות וביאורים (קה"ת תשל"ד) סימן א' (אגרות-קודש ח"א ס"ע רפח ואילך.).
- 3 (אסתר ג, ז. ט, כד.)
- 4 (בהוספות קכב, א ואילך. וכן מדייק בד"ה זה באוה"ת מג"א (קה"ת, תשי"ג) ע' קצד. [ד"ה הנ"ל שבתו"א ישנו גם (בשינויים) בסה"מ תקס"ח ח"א ע' פב ואילך. ועם הגהות וכו' – באוה"ת שם ע' קצז ואילך. שם ס"ע רכב ואילך].)
- 5 (כ"ה בתו"א, סה"מ תקס"ח ואוה"ת שם. ואולי אפ"ל, שגם זה שנפל הפור בחודש אדר, הוא נס (כדלקמן בפנים), ולכן מדייק שאין זה עיקר הנס.)
- 6 (ט, כד.)
- 7 (מגילה יג, ב.)
- (*) נוסף על המאמר הראשון – ד"ה ויהי אומן את הדסה גו' (תורת מנחם – התוועדויות ח"ח ע' 7 ואילך.)
- (**) בהשיחות – סל"ה (תורת מנחם שם ע' 49.)
- 8 (מג"א צב, ד. שם צה, סע"ד. הוספות קכא, א.)
- 9 (ראה גם תקו"ז תכ"א (נו, ב) "פורים אתקריאת על שם יום הכפורים". ולכאורה, פירוש התקו"ז ופירוש התו"א שבהערה הבאה ש"כפורים" הוא כמו פורים, הם שני פירושים הפכים. דלפירוש התקו"ז שפורים נקרא על שם יום הכפורים – יוהכ"פ הוא למעלה מפורים, ולפירוש התו"א שיום הכפורים הוא כפורים (בכ"ף הדמיון בלבד) – פורים הוא למעלה מיוהכ"פ. והנה בתקו"ז שם "פורים אתקריאת על שם יום הכפורים דעתידין לאתענגא בי' ולשינויי לי מעינני לעונג". ועפ"ז הי' אפ"ל (בדוחק עכ"פ), דמ"ש בתו"א שיוהכ"פ הוא כמו פורים – הוא בנוגע ליוהכ"פ כמו שהוא עכשיו (יום עינוי), ומ"ש בתקו"ז שיוהכ"פ הוא למעלה מפורים – הוא בנוגע ליוהכ"פ כמו שיהי' לע"ל דעתידין לאתענגא כו'. אבל, להביאור דלקמן ס"ד [שהגורל דיוהכ"פ הוא רק בנוגע לשני השעירים], וכן להביאור שבתורת שלום שבהערה 30, אין חילוק לכאורה בין יוהכ"פ עכשיו ליוהכ"פ לע"ל, וכמובן גם מזה שגם לע"ל יהי' נקרא בשם יום כפורים.)
- 10 (תו"א שם קכא, א. ולהעיר מהדיעה (מדרש משלי פ"ט) שכל המועדים עתידים להבטל, גם יוהכ"פ, חוץ מפורים.)
- 11 (אחרי טז, ח ואילך.)
- 12 (אוה"ת ויצא רכה, א. מג"א ע' קפט. וראה גם אוה"ת תבוא שבהערה 17.)
- 13 (אחרי טז, ל.)

- 14 (לקו"ת אחרי כח, סעי"ג. ר"ה נט, סעי"ד. וראה גם אוה"ת שבהערה 12. ובכ"מ.
- 15 (תו"א מג"א ק, ב. קכא, רע"ג. ובכ"מ.
- 16 (ראה לקו"ש חכ"א ע' 201, ובהנסמן בהערות שם.
- 17 (ראה אוה"ת תבוא ע' תתשח "יוהכ"פ ופורים בחד דרגא, כי ביוהכ"פ לפני הוי' תטהרו, וכן בפורים פור הוא הגורל". דמזה משמע ש"לפני הוי"ו וגורל הם (בכללות) ענין אחד.
- 18 (תו"א מג"א (הוספות) קכא, א. שם קכג, ג. אוה"ת מג"א ע' כח. שם ע' סב ואילך. שם ע' קסד (בענין גורל דפורים). (וראה גם אגה"ק סו"ס"ז. ספר הליקוטים – דא"ח צ"צ ערך גורל. סה"מ תרס"ה ע' רו. תרפ"ח ע' קיז ואילך. ועוד.
- 19 (אבל שייך גם בדברים שאינם שוים – אף שאז מחייב השכל שצריך לבחור בזה שהוא טוב יותר – כי לפעמים מחליט שהרצון שלו יהי לא כמו שהשכל מחייב אלא כמו שיפול הגורל. וראה תו"א מג"א קכג, ג" שםבטל הבחירה שע"פ הדעת אלא יתלה הדבר רק כמו שהוא יפיל הגורל גם שיהי לנגד הדעת". וראה הערה הבאה.
- 20 (יומא סב, א (במשנה). רמב"ם הלי עבודת יוהכ"פ פ"ה הי"ד.
- וזה שבדיעבד גם כשאינם שוים הם כשרים (יומא שם, רמב"ם שם), הוא – כי גם אז שייך ענין הגורל, כבהערה הקודמת. אלא שמצותו שיהיו שניהם שוין – כי גורל בכללהו בשוין.
- 21 (תו"א מג"א ק, ב.
- 22 (שם קכא, א. אוה"ת מג"א ע' כח. קסד. קסז. קעא.
- 23 (אגה"ת פ"ד (צד, ב).
- 24 (ראה גם אוה"ת שם ע' כח "לפני הוי", למעלה מבחי' שם הוי', שהיו"ד הוא בחי' חכמה ורצון*, כ"א בחי' בעל הרצון."
- 25 (ראה בארוכה לעיל ח"א ע' צג. וש"נ.
- 26 (ראה גם סה"מ תרכ"ח ע' קי וסה"מ תרס"א ע' ריט, דיוהכ"פ אינו מכפר על הכל [דבעבר על כריתות ומיתות ב"ד, גמר כפרתו היא ע"י יסורים, וכשחילל את השם גמר כפרתו היא ע"י מיתה (יומא פו, א. רמב"ם הלי תשובה פ"א הי"ד)], ובימי הפורים, אף שהחטא שלהם הי' שנהנו מסעודתו של אותו רשע (מגילה יב,*)
- (לכאורה הכוונה להיו"ד וקוצו.
- א) שזה הי' חילול ש"ש בפרהסיא, מ"מ נתכפר להם גם זה. והחידוש שבפנים (ע"פ תו"א שבהערה 28) הוא, שגם בהעבירות שיוהכ"פ מכפר, יש מעלה בפורים לגבי יוהכ"פ.
- 27 (ראה יומא פה, ב. רמב"ם שם הי"ג-ד. ולהעיר מתוספות ישנים יומא שם, שגם לדעת רבי "צריך תשובה לכפרה גמורה."
- 28 (כן משמע בתו"א מג"א קכא, א.
- 29 (בתו"א שם משמע שהכפרה בימי הפורים היתה ע"י המס"נ שלהם. ויש לומר, שעיקר הכפרה היתה מצד הגורל (המשכה מבעל הרצון), וזה שהוצרכו גם למס"נ – ראה לקמן ס"ט. ועצ"ע.
- 30 (ולהעיר מסה"ש תורת שלום ע' 219, שגם בהגורל עצמו יש חילוק בין הגורל דיוהכ"פ והגורל דפורים. עיי"ש.

- 31 (ראה ד"ה חייב אינש עטר"ת סוסי"ג (סה"מ עטר"ת ע' שו), תרפ"א (תשי"ח) סוסי"ד (סה"מ תרפ"א ע' קצא. היתשי"ח ע' 118). ד"ה בלילה ההוא הישי"ת (סה"מ הישי"ת ריש ע' 9). ובכ"מ.
- 32 (עירובין יט, א. חגיגה בסופה.
- 33 (תבוא כו, טו. וראה תו"א מקץ לה, א. סה"מ עטר"ת שם (ע' שה). הישי"ת שם (ע' 6).
- 34 (חגיגה יב, א.
- 35 (ויש לומר, דמ"ש "וברך את עמך את ישראל" הוא לרמז, שמצד בחינת "שמים" נשפעים הברכות גם לאלה שהם בחינת "עם" – דשם עם מורה על היפך השבח (במדב"ר פ"כ, כג) – כי גם הם מלאים מצוות כרמון, כנ"ל בפנים.
- 36 (תהלים קלט, יב.
- 37 (אוה"ת מג"א ס"ע כד ואילך.
- 38 (כ"ה גם בתו"א מג"א (הוספות) קיח, א. אבל הביאור שם הוא באופן אחר.
- 39 (חגיגה יג, סע"א ואילך.
- 40 (ראה חגיגה שם (ריש ע"ב) "בשעה שהדיבור יוצא מפי הקב"ה חשות ובשעה שאין הדיבור יוצא מפי הקב"ה ממללות", שמזה מובן שהשתיקה דחש היא למעלה מדיבור. וראה תו"א שבהערה 44.
- 41 (מגילה יח, א.
- 42 (אגה"ק ס"ה (קז, א.).
- 43 (אבות פ"ג מ"ג.
- 44 (ראה גם תו"א לך לך (יב, סע"ב. שם, ד) בענין חש דחשמל שהו"ע סיג לחכמה שתיקה.
- 45 (הובא במאו"א ע' א אות קפב. וראה גם מחיר יין להרמ"א עה"פ אסתר א, יב-יג, מרקאנטי ויצא כט, י ("באגדה אמרו"). ערכי הכינויים (לבעל סדר הדורות) ערך אחשורוש.
- 46 (להעיר מאוה"ת שמביא שם בחצע"ג (לפי הפירוש שאחשורוש הוא אחש ורוש) שאחשורוש הוא זה שאחרית וראשית שלו.
- 47 (ראה סה"מ תרס"ט ס"ע קנד ואילך.
- 48 (מגילה יא, א.
- 49 (ראה אוה"ת מג"א ע' א-ב בענין ב' הבחינות דשתיקה (שלמעלה מדיבור ושלמטה מדיבור).
- 50 (ישעי' נג, ז. וראה לקו"ת מסעי פט, ג.
- 51 (ע"ח שער מ"ט (שער ק"ג) פ"ג.
- 52 (אוה"ת שם (ע' ב).
- 53 (אסתר א, ג-ה.
- 54 (שמע"צ צב, א – הובא באוה"ת מג"א ע' כז.
- 55 (מגילה יב, א.
- 56 (להעיר מהמשך תרס"ו ע' נה, "דעם היות דסוכ"ע הוא למעלה כמו למטה, מ"מ למטה הוא נמצא בהעלם ולמעלה מאיר בגילוי יותר."

- 57 (ראה לעיל ס"ו).
- 58 (משלי ל, כח).
- 59 (סהמ"צ להצ"צ עז, ב. ובכ"מ).
- 60 (אסתר ג, ו-ז).
- ויש לומר דזהו מ"ש "בשנת שתיים עשרה למלך אחשורוש הפיל פור גו", דנוסף על "בשנת גו למלך אחשורוש" – "הפיל פור הוא הגורל גו."
- 61 (ראה סה"מ ה'תשי"ג ע' 24 דענין הבחירה הוא "שיכול לרצות ולא לרצות."
- 62 (תהלים טז, ה).
- 63 (שם מז, ה).
- 64 (האזינו לב, ט).
- 65 (ראה תרגום אחרי טז, ח. וראה גם ספרי האזינו שם "אין חבל אלא גורל". ובפירוש הראב"ע שם "חבל כמו גורל."
- 66 (ולהעיר מאוה"ת מג"א ע' סג).
- 67 (מלאכי א, ב-ג).
- 68 (ראה לקמן ע' פה. וש"נ).
- 69 (בתניא ספ"ח" שאי אפשר כלל לכפור בה' אחד". ומבואר במק"א (ראה לעיל ח"ב ע' מא) דכיון שמס"נ הוא גילוי היחידה שאין כנגדה לעו"ז (בבואה דבבואה לית להו), לכן המס"נ שלו הוא באופן שאינו יכול להיות נפרד ח"ו.
- אבל מכיון שענין הבחירה הוא "עמוד התורה והמצוה" (רמב"ם הלי תשובה פ"ה ה"ג), והבחירה היא מעיקרי מעלת עבודת האדם (סה"מ תר"ס ע' ח ואילך) – צריך לומר (וראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1340 ואילך ושם בהערה 14), דזה שמצד היחידה א"א להיות באופן אחר, אין זה שהיא מוכרחת בזה, אלא שהבחירה שלה בהעצמות היא השוללת שלא יהי' נתינת מקום ואפשרות להיות נפרד ח"ו [וע"ד "להחליפם באומה אחרת איני יכול] "פתיחתא דרות רבה ג. ובכ"מ) שזהו מצד הבחירה שהקב"ה בחר בישראל בבחירתו החפשית]. וראה לקו"ש ח"י"ט ע' 281 ואילך ובהערות שם.
- 70 (אסתר ח, טז).
- 71 (שם ז, יו"ד. ט, יד).
- 72 (שם ו, ד).
- 73 (ראה מגילה טז, א ובפרש"י שם. וראה חדא"ג מהרש"א שם).
- 74 (סה"מ ה'ש"ת ע' 9-10).
- 75 (בשלח יז, יד (קרה"ת דפורים).